

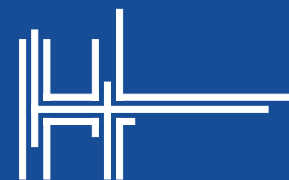
PM till fördjupning av översiktsplan, FÖP H+

Grönska och rekreation

Godkänd av stadsbyggnadsnämnden 2012-02-01

HELSINGBORG

Innehåll

Bakgrund	sid 3
Betydelsen av grönska	sid 4
Övergripande utvecklingsprinciper	sid 5
Önskvärda kvaliteter	
Sociala kvaliteter	sid 6
Stadsmässiga kvaliteter	sid 7
Ekologiska kvaliteter	sid 10
Ett område i utveckling	sid 12
Typologier	sid 13
Förutsättningar	
Befintliga grönstrukturer	sid 14
Karaktär av grönstruktur i närområdet	sid 15
Tillgänglighet	sid 16
Blågrön strategi	sid 18
Det blågröna stråket	sid 20
Aktivering	sid 23
Delområden	sid 24
Södra hamnen - Oceanpiren	sid 24
Södra hamnen - Knutpunkten	sid 26
Söder - universitetsområdet	sid 28
Husarområdet	sid 30
Gåseback	sid 32
Planteringen	sid 34
Miatorp	sid 36
Referenser	sid 38

Process

PM Grönska och rekreation är ett av flera fördjupnings-PM tillhörande Föp H+ och har tagits fram av Stadsbyggnadsförvaltningens avdelning för Strategisk planering under ledning av Sofia Öreberg. Beställansvarig från H+ kontoret har varit Håkan Asmoarp.

Ansvarig för detta PM: Ida Sandström, delprojektledare SBF

Arbetsgruppen har bestått av följande personer:

Maja Moberg, student SLU Alnarp
 Fredrik Bengtsson, SBF
 Clara Lundquist, SBF
 Camilla Hedegaard Möller, Schönherr Landskab
 Martin Laursen, Adept
 Rizell Malin, SBF
 Kristoffer Nilsson, SBF
 Gertrud Egnell, SBF

Övriga personer som deltagit under framtagandet av PM Grönska bland annat som seminariedeltagare vid *Grön och tät stad - hur gör vi?*, november 2010.

Öreberg Sofia, SBF
 Helena Taps, SBF
 Hadmyr Martin, SBF
 Pernilla Fahlstedt, MF
 Asmoarp Håkan – KSF
 Dock Marianne - KSF
 Annika Kruuse, ISU Malmö
 Märit Jansson, SLU Alnarp
 Anna Hadders, Regionmuséet Kristianstad
 Lars Böhme, Malmö stad
 Magnus Ydmark, SBF
 Jenni Wehrmann, SBF

Bakgrund

Stadsförnyelse H+

I Helsingborg pågår planering av ett stadsförnyelseprojekt i stadens centrala södra delar, H+ området, som omfattar 100 hektar. Merparten av området består av äldre hamn- och industriområden som enligt stadens mening är mogna för en stadsomvandling med sikte på en blandad stadsbebyggelse. Projektet syftar till att möta framtidens behov av attraktiv stadsmiljö genom att förtäta och utveckla de centrala delarna av staden. Stadsförnyelseprojektet ska bidra till att få en mer integrerad stad och stor vikt läggs vid kopplingar och nätverket av stadens offentliga rum och stråk.

Västkustbanan och Malmöleden utgör idag en kraftig fysisk barriär mellan Söder och H+ området. För att undanröja denna kommer Västkustbanan att förläggas i tunnel, Södertunneln, mellan Knutpunkten (Helsingborgs C) och godsbangården.

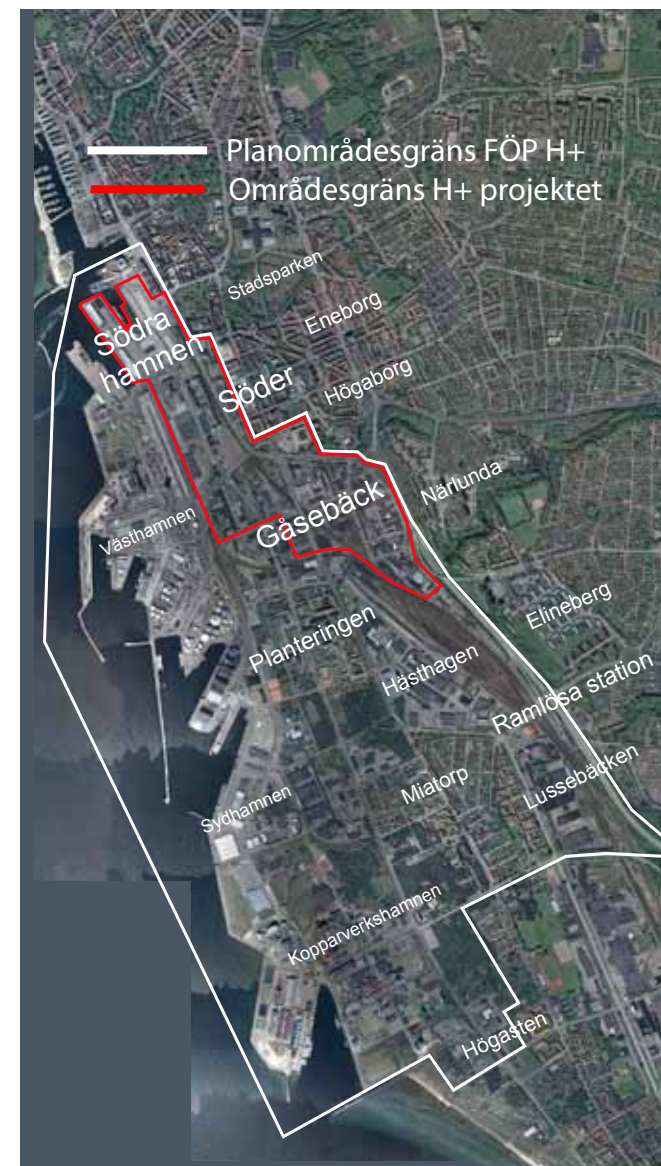
Fördjupning av översiktsplan

Fördjupning av översiktsplan för H+, FÖP H+, tar sin utgångspunkt i att centrala Helsingborg ska utvecklas till en tät och attraktiv innerstad med integrerade stadsdelar. Planförslaget föreslår en övergripande bebyggelsestruktur för hur Södra Helsingborg kan utvecklas på sikt. Inriktningen är att utveckla en blandstad med bostäder, handel, kontor, service, utbildning i tidigare industriområden. Viktiga ställningstaganden för staden är att planera och disponera området yteffektivt och att utnyttja de stationsnära lägena vid Knutpunkten och Ramlösa.

FÖP H+ planområde omfattar ett sex gånger större område än stadsförnyelseprojektet H+ för att placera stadsförnyelseprojektet i sitt sammanhang och för att även fånga in pågående planering av en ny vägförbindelse till hamnen, Hamnleden. FÖP H+ området omfattar, förutom H+ området, de existerande bostadsområdena Planteringen och Miatorp, Ramlösa station med intilliggande verksamhetsområden samt hamnen och industrierna kring Kopparverkshamnen.

Tematiska PM

Till FÖP H+ finns ett antal tematiska PM kopplade vilka utgör underlag inför avvägning mellan olika intressen i FÖP H+. PM grönska och rekreation utgör ett av nio tematiska PM. Genom att göra separata PM som tydligt kopplar till fördjupningen av översiktsplanen kan viktiga frågor lyftas, breddas och utredas utan att ”tynga” huvudrapporten. De tematiska PM kommer också att användas som planeringsunderlag och som utgångspunkt i kommande arbete med detaljplaner.

Betydelsen av grönska

Grönskans betydelse för H+

Grundprincipen för grönska inom H+ området är att den ska bidra till att skapa hållbara, attraktiva stadsmiljöer som bjuder en mångfald av upplevelser. H+ området främjar genom sin struktur en hälsosam livsstil och stödjer ekologiska funktioner.

Grönskan inom planområdet bidrar till att skapa en attraktiv stad med stora upplevelsevärden, ett gott klimat, ekologiska tjänster och biologisk mångfald. Tack vare att grönytorna är mångfunktionella rymmer flera värden och funktioner på samma yta.

Grönstrukturen inom H+ området karaktäriseras av närhet och kvalitet - den är tillgänglig och innehåller de funktioner som är efterfrågade av boende och besökare. Grönskan utgör en sammanhållande struktur. Verksamheter som gynnas särskilt mycket av närhet till gröna miljöer så som förskolor och andra verksamheter med särskilda behov kan med fördel placeras vid de större gröna platserna och stråken inom området.

Folkhälsa

Grönstrukturen i H+ området främjar en hälsosam livsstil genom att vara lättillgänglig både fysiskt och visuellt samt vara varierad i sin utformning. Målsättningen är att avståndet till ett grönområde aldrig är större än 200 meter.

Kontakt med naturen och grönska bidrar starkt till ökad livskvalitet. Studier visar att människor som har regelbunden kontakt med grönska är betydligt friskare än de som inte omges av gröna miljöer. Grönska har bevisad inverkan på stresshantering och vår förmåga att fokusera, där gröna ytor och stråk lockar till eftertanke och lugn likaväl som rörelse och aktivitet.

Även visuell kontakt med naturen, från till exempel ett fönster, gör skillnad när det kommer till människors välbefinnande. Detta innebär att parknära liksom vattennära lägen ofta är attraktiva för bostäder och arbetsplatser. En väl fungerande grönstruktur i staden uppmuntrar människor att röra på sig genom att bjuda in till lek, sport, cykling eller promenader. Forskning visar att närhet till grönytor inom 100 - 300 meter från bostaden minskar förekomsten av stressrelaterade sjukdomar samt hjärt- och kärlsjukdomar. Vistelse i gröna miljöer hjälper också hjärnan att återhämta sig och ökar koncentrationen. Den typ av grönska som mest påverkar vår förmåga att slappna av och koncentrera oss är artrik, naturlig och skyddande och kan finnas både i stora och små parker. Storleken på grönområdet är inte avgörande. Det som spelar störst roll är den upplevda kvaliteten. Till exempel kan större öppna och urbana parker erbjuda avslappnade platser genom att de också innehåller mindre och mer inneslutna rum, där man kan sitta relativt ostörd.

Betalningsvilja

En väl utvecklad grönstruktur i H+ området ger stora ekonomiska vinster i form av förbättrad folkhälsa, en attraktivare stad och en större ekonomisk avkastning på fastigheter i anslutning till grönområden.

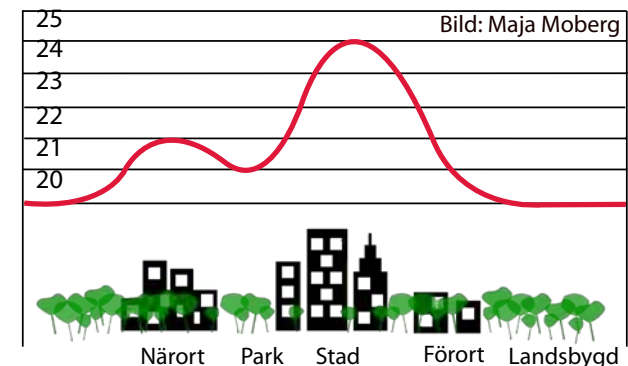
De ekonomiska fördelar som kan vinnas på att förse den täta staden riklig grönska är många. Framförallt är den urbana grönskan värdefull för intelligande bebyggelse - fastigheter i anslutning till eller mycket nära grönområden eller vatten har visat sig öka hyresintäkterna med upp till 20 procent. Grönska i bostads- och arbetsmiljöer skapar en allmän trivsel och gör staden attraktiv och levande. Förekomsten av gatutråd längs med stråk och vägar har också en direkt

påverkan på sänkt hastighet och ökad trygghetskänsla.

Klimatreglering

Grönstrukturen i H+ området fungerar som en buffert för klimatförändringar såsom förhöjd temperatur. H+ området är en hållbar och grön stadsdel som är väl anpassad för att kunna hantera klimatförändringar.

En stad som är uppbyggd av hårda miljöer blir snabbt uppvärmd och svalnar långsamt, vilket innebär att staden håller en högre temperatur än det omkringliggande landskapet. Denna effekt kallas urbana värmeöar och skapar en drastisk klimatförändring som i viss utsträckning är skadlig för människan. Genom att bryta upp de hårdgjorda miljöerna med grönstruktur och vatten kan man minska effekten av de urbana värmeöarna och få ett mer stabilt klimat inne i städerna. I dagsläget är effekten från urbana värmeöar mycket liten i Sverige, men då vi står inför klimatförändringar i form av varmare temperaturer och mer extrema förhållanden kommer närvaron av gröna strukturer i staden bli viktiga för att kunna skapa ett behagligt stadsklimat. °C

Genom effekten av urbana värmeöar kan temperaturen mellan stad och omgivande landsbygd skilja flera grader.

Övergripande ställningstaganden

Det blågröna stråket från Jordbodalen till Öresund har funktionen av stadspark och är strukturbildande för hela H+ området.

Husarplatsen utvecklas till en större park med spontanidrott, lek och grönska.

Grönstrukturen kompletteras med en "blåstruktur" med en kajpromenad och vistelsezoner, tillgängliga för alla, runt pirerna i Södra hamnen.

Grönytefaktorn tillämpas för att säkerställa en miniminivå av grönska även på kvartersmark.

Utvecklingsprinciper

Grön- och blåstrukturen inom FÖP H+ området ska vara av hög kvalitet avseende rekreation och ekosystemtjänster.

Grönstrukturen ska överbygga barriärer och förbättra sambandet mellan natur- och parkmiljöer inom och utanför planområdet.

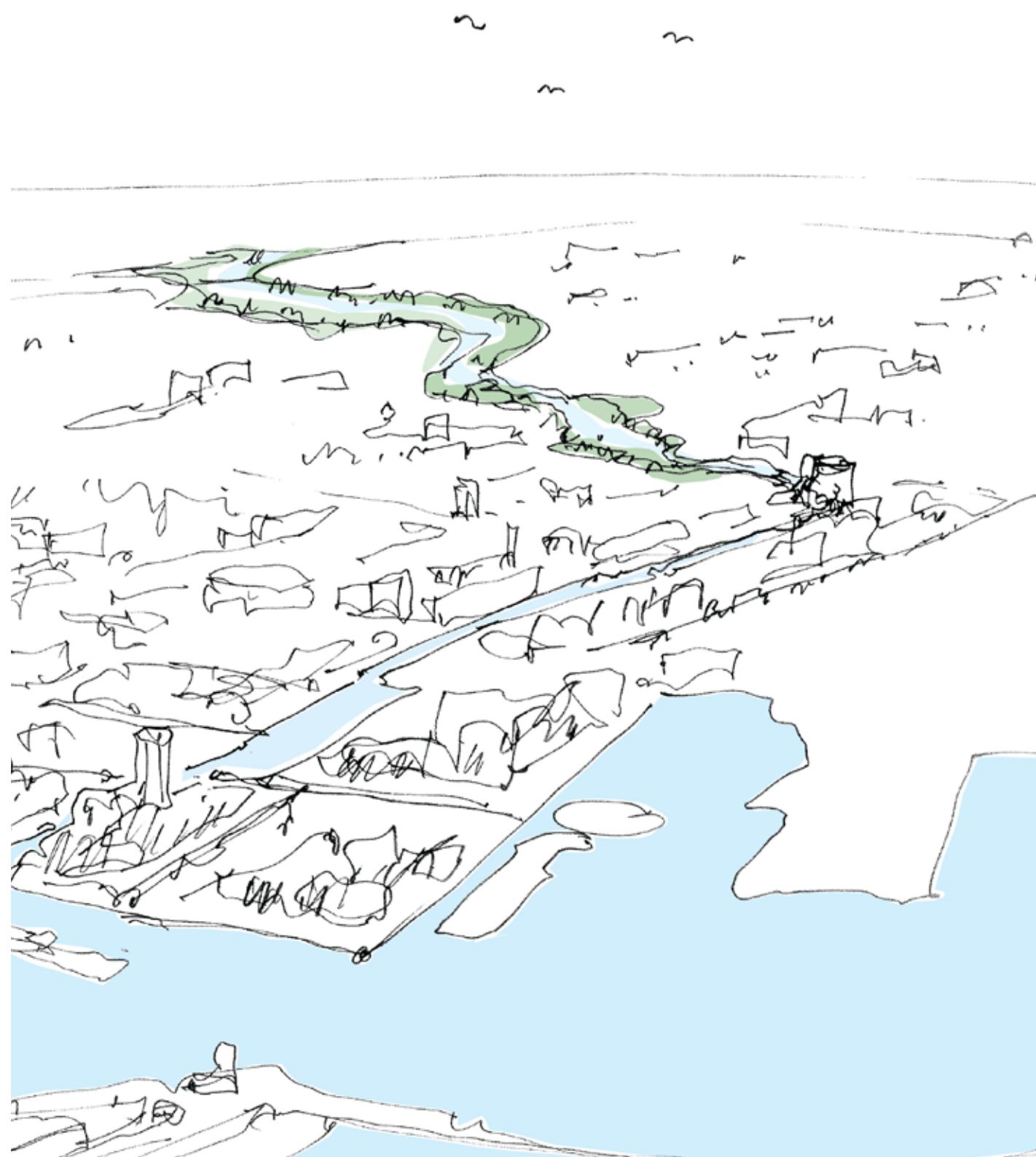
Befintliga grönområden i södra delarna ska utvecklas ytterligare med sociala och ekologiska kvaliteter.

Särskilda studier ska genomföras kring vind- och solförhållanden för att uppnå gott mikroklimat.

Inför detaljplan påbörja ett tematiskt arbete med grönska för hela H+ området.

Tillgång till grönska och vatten är bärande i visionen om H+. Det blågröna stråket, som förbinder Jordbodalen med Öresund är ett bärande element i den framtida stadsstrukturen.

Bild: Schønherr Landskab/Adept Architects

Sociala kvaliteter

Rörelse

Det är möjligt att utöva sportaktiviteter och lek i en grön miljö i det framtida H+ området. Organiserade sportytor och lekplatser finns på Husarplatsen och längs det blågröna stråket. Förskolor och skolor är placerade i anslutning till dessa ytor för att kunna nyttja dem regelbundet.

I staden bör det finnas platser som främjar rörelse i form av sport- och aktivitetsytor, lekplatser, öppna grönområden som tillåter spontan rörelse eller parker av mer urban karaktär. Större grönområden och parker, samt organiserade sportytor behövs för att uppmuntra rörelse och fysisk aktivitet. Längre och sammanhängande grönstråk som gör det lätt att röra sig genom staden är viktiga för att möjliggöra motion eller promenader. Inom H+ området kommer det blågröna stråket vara det viktigaste rekreativa stråket.

Sociala möten och integration

Grönstrukturen stödjer den övergripande visionen för H+ området som en integrerande stadsdel där alla helsingborgare kan vistas på lika villkor. Flexibla ytor utgör ett komplement till sport- och aktivitetsytor, och inbjuder till möten och spontan användning av platsen.

Grönskan och de rekreativa ytorna i staden har en viktig funktion som mötesplats för stadens invånare. Gröniska och öppna ytor i staden möjliggör för både fysiska och kulturella aktiviteter såsom idrott och lek, kulturella uttryck, sociala aktiviteter och möten. Gröniska kring bostäder, framförallt trädgrupper, kan skapa möjligheter för möten. Grön ytornas storlek

är också av betydelse för möjligheter till integration - stora ytor används i högre grad av en mångfald av människor och grupper. En amerikansk studie visar att ju mindre grönytorna blir, desto mindre integration sker. På små skolgårdar är det till exempel mindre chans att pojkar och flickor leker med varandra än då ytorna är större. Gröna friytor i staden kan möjliggöra möten mellan människor med olika ålder, och olika kulturella- och socioekonomiska grupper. För att uppnå det behövs grönytor som kan anpassas efter olika ändamål och förändras över tid. Öppna platser för picknick, stråk för promenader, odlingslotter, lekplatser och sportytor främjar spontana aktiviteter.

Foto: Creative Commons

Foto: Creative Commons

Foto: Wikimedia Commons

Grönstrukturer fungerar integrerande genom att erbjuda platser för olika grupper och ändamål. Bilderna visar urban odling i New York, en grön idrottsplan och Gröningen i Helsingborg.

Stadsmässiga kvaliteter

Orienterbarhet i staden

Grönstrukturen i H+ området bidrar till orienterbarhet genom att stärka viktiga stråk och samband samt skapa tydliga platser att ta sikte mot.

Med en stor rörlighet i staden kan grönska och vatten användas i stadsmiljön för att tydliggöra målpunkter och rörelsestråk. När staden uppfattas som grön och erbjuder sammanhängande rekreativa stråk känns den behagligare att vara i och lättare att röra sig genom.

Vatten och grönska används för att skapa platser med en mänsklig skala i den täta staden. Små platser och så kallade pocketparker med inslag av vatten och grönska inbjuder förbipasserade att stanna upp och blir samtidigt referenspunkter att orientera sig efter i staden.

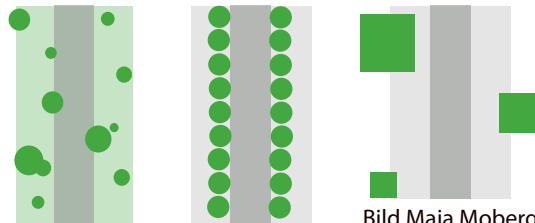

Bild Maja Moberg

Olika typer av gröna stråk som kan främja rörelse i staden - parklika stråk, gröna gatumiljöer eller regelbundet utplacerade parker och grönområden.

Ett grönt intryck

H+ området präglas av ett grönt intryck. Grönskan är representerad på marken, men även på taken och vertikalt på fasaderna. Grönytefaktorn används som verktyg för att säkerställa grönska även på kvartersmark.

I ett högt exploaterat område såsom H+ området är det viktigt att arbeta kreativt med grönska och vatten i stadsmiljön för att uppnå ett genomgående grönt intryck. Till exempel kan gröna väggar, mindre planteringar, en kanal eller en trädrad göra stor skillnad i gatumiljöer där det av olika skäl inte finns utrymme för stora parker eller trädgårdar. Grönska kan vara allt från klätterväxter på en vajer eller vägg, till exklusivare gröna tak och väggar. Denna typ av gröna miljöer har främst en visuell rekreativ karaktär. De uppfyller inte samma behov som större parker, men kan vara ekologiskt användbara.

Pocket park

En "pocket park" är en liten park som finns inne i tät stadsbebyggelse. Den kan till exempel vara anlagd på en överbliven tomt eller mindre yta insprängd bland högre bebyggelse. Pocket parker kan ingå som platser i ett större grönstråk, eller erbjuda grönska där det inte finns någon större grönyta i närheten. Pocket parker erbjuder en grön miljö, samt sittplatser och ibland en lekplats eller någon form av vatten.

Grönytefaktor

Upplevelsen av H+ området som en grön stadsdel är beroende av att grönska tillskapas både på offentliga platser och på kvartersmark. Gårdsmiljöer och mellanrum bör utformas för att ge rekreativa kvaliteter för de boende. För att kunna ställa krav på utformning och materialval både på den offentliga marken och kvartersmark, kan grönytefaktorn tillämpas. Denna reglerar både andelen grönska och materialval så att ett grönt intryck och ekologisk hållbarhet kan främjas på platsen. Genom att använda grönytefaktorn på både privat och offentlig mark kan ett mer enhetligt grönt intryck skapas, och material och funktioner kan värderas från stadens sida efter hur önskvärda de är.

Foto: Wikimedia Commons

Pocketparken "Paley Park" i den täta och höga stadsbebyggelsen i New York.

Grönytefaktor

Grönytefaktor är ett verktyg för att reglera grönska på kvartersmark redan i byggnadsskedet. Metoden innebär att byggherrarna kompenserar de ytor som hårdgörs på respektive tomt med gröna ytor, för att få en attraktivare och hållbarare miljö.

Metoden är ett poängsystem där alla material värderas. Växtbäddar, grönska på väggar (kläng- och klätterväxter), gröna tak, vattenytor i dammar och större träd eller buskar ger höga poäng. Poängsättningen i grönytefaktor kan regleras efter område och önskade funktioner. Ett av de mest kända områdena där grönytefaktor tillämpats är Västra Hamnen i Malmö.

Foto: Kajsa Moberg

Foto: Creative Commons

Exempel på vertikal grönska i staden. Grönt stängsel i Brisbane och grön vägg med ljussättning i Avignon.

Ett blått intryck

H+ området präglas av ett blått intryck. Inom området finns en mångfald av funktioner knutna till vatten så som bad, bryggor, kajpromenad och en marina.

Tack vare H+ områdets närhet till Öresund finns det goda förutsättningar att skapa vattennära rekreation. Vid etablerandet av H+ området kommer vattnet att få en ny betydelse och kommer tillsammans med grönskan att vara den starkaste genomgående strukturen i H+ området. Vattnet kommer att finnas närvarande i olika skepnader: saltvatten i det öppna havet, i hamnen och i kanalen, sötvatten i ett system av dammar och minikanaler.

Rekreation vid vatten har andra kvaliteter än rekreation på grönyta. Kontakten med vatten är ofta visuell. Det är viktigt att stråk och platser utformas så att kontakten med vattnet stärks under hela året, inte bara under de badbara månaderna. Bryggor, trappor, hoppstenar och hopptorn kan med fördel utformas för att fungera under alla årstider. Målet är att vatten och grönska ska komplettera varandra i H+ området.

Kontakt med vattnet skapar möjligheter till en varierad upplevelse. Bilden visar en vattentrappa i Brno.

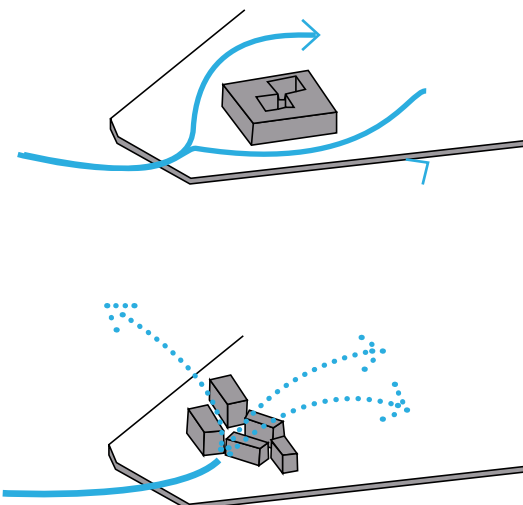

Mikroklimat

Grönskan i H+ området är upplevelserik under hela året. Grönstrukturen främjar ett gott mikroklimat genom att lokaliseras och utformas utifrån vind- och solförhållanden på platsen. Byggnaders placering och utformning samspelar med grönskan.

H+ området är genom sitt läge vid Öresund mycket vindutsatt. Både byggnader och grönska bör därför utformas för att främja ett gynnsamt mikroklimat. I H+ området är den dominerande vindpåverkan västerifrån, vilket bör beaktas vid placering av byggnader och utformning av utemiljöer. Även den mesta nederbörden kommer från väster. Med hjälp av vegetation eller enkla vindskyddande konstruktioner kan vinden mildras. Med varierande utformningar och hänsyn till den givna platsens vind- och solförhållanden kan olika typer av lokala mikroklimat skapas, vilket bidrar till en varierande upplevelse av utemiljön.

Olika årstider kräver olika typer av utemiljöer, och fortsatta studier bör ge utrymme för att skapa attraktiva utemiljöer som kompletterar varandra i detta avseende. Det havsnära läget med starka vindar och salt luft skapar speciella förutsättningar för vegetationen. Det är svårare att etablera växter här än på andra platser, vilket bör tas i beaktning när det gäller artval. Det är också viktigt att studera sollägen på innergårdar och andra slutna rum samt i gaturummen. I en mycket tät stadsstruktur är det extra viktigt att skapa sollägen på öppna ytor och parker.

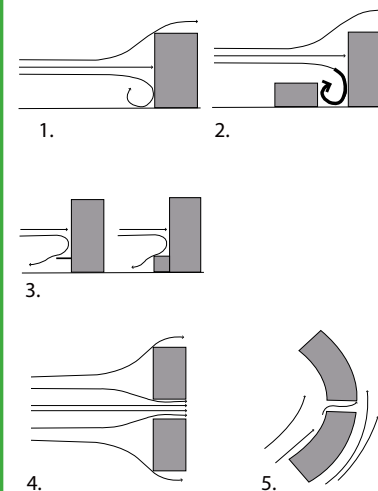

Byggnadernas placering och utformning i kombination med grönstrukturer kan skapa både helt vindskyddade rum eller en filtrerande effekt som minskar vindpåverkan kraftigt.

Vind och byggnader

Byggnaders utformning och placering har stor betydelse för hur vinden upplevs på platsen.

1. Höga byggnader för ner stora luftmassor till marken där vindhastigheten kan bli hög.
2. I blandad låg- och höghusbebyggelse kan vindförhållandena ytterligare förvärras.
3. Lokala förbättringar av vindmiljön intill höghus kan uppnås genom relativt enkla åtgärder.
4. I passager mellan byggnader och vid husknutar uppträder ofta höga lokala vindhastigheter.
5. Vid bågformade hus blir vindhastigheten i en passage genom huset speciellt hög.

Källa: SMHI

Ekologiska kvaliteter

Dagvattenhantering

Grönskan och vattnet i H+ området har både en estetisk och teknisk funktion. Grönstrukturen utformas för att i så stor utsträckning som möjligt kunna hantera dagvatten genom infiltrationsytor, gröna tak samt öppna vattenkanaler.

En av de tekniska funktionerna som gröna och blå miljöer i ett urbant landskap bistår med är att ta hand om dagvatten. I hårdgjorda stadsmiljöer har regn- och smältvatten svårt att sjunka undan eftersom hårdgjorda ytor oftast inte är särskilt genomsläppliga. Genom att de hårdgjorda miljöerna bryts upp med mjuka miljöer såsom parker, gröna stråk och vattendrag, finns det större möjlighet för dagvattnet att på ett naturligt sätt rinna undan.

Ekologiska tjänster

Ekologiska tjänster är de funktioner i naturen som på något sätt gynnar människan, det vill säga upprätthåller eller förbättrar människans välmående. Det är till exempel pollinerande insekter, vattenrening, naturliga skadedjursbekämpare samt att bördig jord bildas. Grönområden i urbana miljöer kan erbjuda ekologiska tjänster i form av till exempel dagvattenhantering, biologisk mångfald och klimatreglerande funktioner. De ekologiska tjänsterna har inte bara en teknisk funktion. Ett etablerat och välmående ekosystem har också en stor inverkan på hur vi upplever vår närmiljö.

Det är viktigt att balansera de mjuka och hårda miljöerna mot varandra eftersom de gröna miljöerna också kan "drunkna" om de tar emot för mycket vatten i förhållande till sin yta. Ett i dagsläget välbeprövat sätt att kombinera dagvattenhantering och rekreativa miljöer är att skapa öppna vattenkanaler och avrinningskonstruktioner som tar hand om det överflödiga vattnet samtidigt som de skapar trevliga inslag i stadsmiljön. Dessa miljöer kan med fördel utformas för att främja lek.

Vattnet kommer te sig olika i olika delar av H+ området, som rymmer både kanaler, dammar, naturlika vattendrag, kajkanter och havsbassänger. En lösning för dagvattenhantering är därför inte applicerbar över hela området. Vattenhantering inom området kräver vidare studier utifrån de lokala förutsättningarna.

Två sätt att hantera dagvatten i stadsmiljön; gata i Freiburg Tyskland samt Rydebäckes stationsområde.

Rening av luft och vatten

Grönstrukturen är välrepresenterad i det framtida H+ området och lämpad för att ta hand om avgaser och vattenföroreningar. Rörelse- och trafikstråk är i stor utsträckning gröna och artval är anpassade efter stadsmiljöns speciella förutsättningar.

Gröna och blå strukturer i stadsmiljön bidrar till bättre luft- och vattenkvalitet, då levande växter och djur producerar syre och näringsämnen som bryter ner farliga ämnen och föroreningar. För att rena luften finns det vissa arter av träd som är speciellt effektiva i en stadsmiljö. Platan är ett flitigt använt stadsträd i södra Sverige just på grund av sin förmåga att trivas även i mycket förorenad luft.

Biologisk mångfald

Grönytor och vattenmiljöer, undantaget den nordliga kanaldelen av det blågröna stråket, är i det framtida H+ området utformade för att gynna biologisk mångfald bland djur och växter vilket bidrar till att göra H+ området till en ekologiskt hållbar stadsdel.

Biologisk mångfald handlar om variation i naturen; variation av naturtyper, artrikedom och variation inom arterna, både när det gäller djur och växter. Även i stadsmiljön kan grönstrukturen gynna en biologisk mångfald både i parker och på kvartersmark.

För att bibehålla en stor biologisk mångfald har både utformningen och skötseln av grön- och vattenmiljöer stor betydelse. En sammanhängande struktur gör det möjligt för arter att sprida sig och stabilisera mångfalden i området. Många olika biotoper som främjar artrikedom, exempelvis äng, lund eller våtmark, kan anläggas även på små ytor. Det är också viktigt att låta växtligheten ta plats, eftersom en alltför städad omgivning är en orsak till att mångfalden försvinner.

Genom att bygga holkar eller bon eller genom att en del av bostadsgårdarna får vara vilda kan man hjälpa olika arter att överleva i närmiljön. Även öppen dagvattenhantering är bra för att främja den biologiska mångfalden.

Markrenande växter

Forskarna är snart klara med att ta fram en genmodifierad grässort som kan dra ut tungmetaller ur marken och lagra dem i sig. Genen kommer ursprungligen från ett ogräs som växer i gruvområden och som är mycket tåligt mot tungmetaller. Genom att sätta in genen i snabbväxande gräs hoppas man att mer metall ska kunna tas upp på kort tid. När gräset har vuxit upp skördas och bränns det, och metallerna oskadliggörs. På det sättet kan gräset rena förorenade områden. En redan välkänd markrenare är fodergetrutan, en växt som är särskilt bra på att ta hand om olje- och petroleumämnen i marken.

Foto: Creative Commons

Foto: Wikimedia Commons

Fodergetrutan (ovan) (Galega orientalis Rebuuobenberne) är en växt som är specialiserad på att ta upp olje- och petroleumföroreningar i marken. Platan (till vänster) (Platanus acerifolia) är ett slitigt använt stadsträd i södra Sverige och Europa eftersom det är speciellt bra på att hantera luftföroreningar.

Ett område under utveckling

Flexibla och temporära platser

Det är en utmaning att skapa miljöer som fungerar i många olika sammanhang. De gröna miljöerna i H+ området ska fungera både före, under och efter utbyggnaden av området. Funktionerna ska också kunna förändras efter behov. De rekreativa rummen i staden bör därför göras flexibla och utformas för förändrade behov.

De gröna strukturerna i H+ området bör i många fall etableras redan innan bebyggelsen finns på plats, för att främja användningen av platsen. Detta kan göras med temporär grönska eller aktivitetsytor avsedda för att finnas under en begränsad tid. Platser kan därigenom aktiveras redan innan byggnaderna är på plats. Detta har prövats på många ställen, bland annat i Örestad, där en temporär sport- och aktivitetsyta har inrättats på en tomt som i framtiden kommer att bebyggas. Att aktivera ett område innan det är utbyggt skapar nyfikenhet och engagemang för områdets framtida utveckling.

Foto: Creative Commons

Plug N play - ett temporärt sportområde i Örestad, Köpenhamn.

Marknadsföring

Grönska och rekreation används idag över hela världen för att marknadsföra städer. En stad som kan erbjuda många och spännande parker lockar både nya invånare och turister, vilket gör att många städer tävlar om benämningen "parkernas stad". Allt fler städer väljer också att marknadsföra stadens grönska genom att bjuda in människor till att skapa sig en personlig relation till den, bland annat genom att sätta in chip i träden så att invånarna kan följa individuella träd utveckling. I Berlin kan man till exempel prenumerera på gatuträd, vilket betyder att man får ansvar för underhållet av ett gatuträd och dess plantering runt omkring och i Paris finns en politisk vision om att staden ska rymma ett stadsträd per invånare. Grönskan i staden symboliserar ofta satsningar på en hållbar livsstil där grönska och rekreation i staden är en förutsättning.

Den gröna strukturen i H+ området ska möta behovet av vardaglig rekreation och samtidigt vara en attraktion för besökare. För att skapa intresse för området initieras projekt som visar på grönskan och vattnets roll i H+ området redan innan området är

Foto: Creative Commons

En temporär park skapad inför en festival i San Francisco.

färdigbyggt. Ett sätt för H+ området att profilera sig genom grönska är att tidigt etablera det blågröna stråk som kommer att vara strukturbildande för området. Ett annat sätt att synliggöra det "gröna tänket" under utbyggnadstiden är att odla växter som tar hand om farliga ämnen i marken i de områden som är utsatta för föroreningar idag. Odlingen och den renande processen kan bli en attraktion i sig själv. En annan strategi är att använda sig av tydliga mål som gör processen märkbar, exempelvis att satsa på att plantera 100 träd om året, eller att etablera och inviga en park varje sommar.

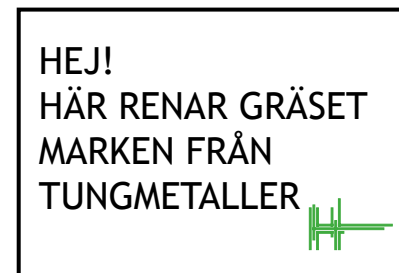

Bild Maja Moberg

Genom att utföra marknadsförande projekt på strategiska platser och informera allmänheten om vad som pågår, kan intresse och engagemang för platsen skapas.

Typologier

Stads- och stadsdelspark

Stads- eller stadsdelsparken är en grön plats som är betydelsefull både för närområdet och hela staden som mötesplats och utflyktsmål. Den är en attraktion i sig och besöks av fler än de boende i närområdet. Större lek- och sportytor ryms inom stadsparken, liksom öppna ytor för till exempel picknickar. Kanske finns också växthus eller andra strukturer inom parken som främjar en viss aktivitet. Då det är en välbesökt plats behöver viss service och faciliteter finnas.

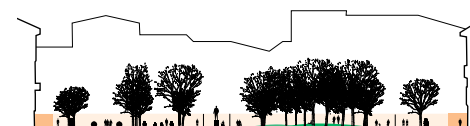
I H+ området kommer Husarplatsen och det blågröna stråket att ha karaktären av en stadspark. Deras kvalitet ligger i att de är stora och sammanhängande och rymmer många olika aktiviteter. Växtlighet varierar i skala och karaktär inom parken som sträcker sig från ordnat på Husarplatsen till naturligt i Gåsebäck. Genom Oceanpiren, Södra hamnen och Universitetsområdet har stråket karaktär av en mer urban kanalpark. Kanalparken är ett rekreativt rum med hårdgjort golv, där det gröna inslaget består av gatuträd och enstaka mindre planteringar, gröna tak och väggar. Längs med kanalparken följer ett pärlband av lokal- och pocketparker, som erbjuder möjligheter till rörelse och aktiviteter i en grön och vattennära miljö. Det blågröna stråket som stadspark kommer att spela en betydelsefull roll för hela stadens och för H+ områdets attraktionskraft.

Lokalpark

Lokal- och pocketparkerna är betydelsefulla platser framförallt för närområdet som fungerar som mötesplatser eller gröna oaser. Lokalparkerna ligger ofta tätt intill bostäder och fungerar som rekreationsyta för de boende i närområdet. Här finns möjligheter till lek och mindre sporter, den fungerar även som rast- och viloplats. Karaktären kan variera, men är ofta ordnad med mycket öppna ytor för spontana aktiviteter. Lokalparken kan också ha en mer urban karaktär i form av ett torg eller vara uppbyggd kring en vattenyta vilket föreslås i Södra hamnen - Oceanpiren.

Lokalpark

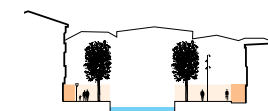
Pocketparken är en till ytan liten plats som både kan vara av grön karaktär och mer urban. På grund av sin storlek erbjuder pocketparkerna endast ett fåtal funktioner, vanligtvis sittmöjligheter eller tillgång till någon typ av service, till exempel en kiosk. Pocketparkerna är oftast för små för fysisk aktivitet. Pocketparkerna är ofta detaljerat utformade med både planteringar och inslag av vatten. På grund av den lilla ytan behöver pocketparken utformas med mycket hög kvalitet och bli en unik plats i staden. Pocketparker kommer att vara utspridda över hela H+ området, men vara av störst betydelse i den norra delen där större gröna ytor inte är lika vanligt förekommande.

Stads- och stadsdelspark

+ Mycket viktig plats för hela staden. Storleken möjliggör många positiva egenskaper.

Kanalpark

+ Ett viktigt sammanbindande stråk med goda möjligheter för service och ett pulserande stadsliv. Vattnet skapar attraktivitet.

- Lite yta för annan rörelse än promenad, att skapa biologisk mångfald kräver särskilda lösningar och extra resurser på grund av en liten mängd grönska.

Lokalpark

+ En mycket viktig plats för närområdet och den vardagliga rekreationen. Uppfyller många viktiga kvaliteter utan att vara en attraktion.

- Ingår inte som en viktig länk i större rörelsestråk, kan därför kännas undanskymd och halvprivat.

Pocketpark

+ Dess storlek ger hög kvalitet och mycket karaktärsfulla platser.

- För liten för fysisk aktivitet och sociala möten, kan också vara en utmaning att göra den grön.

Befintliga grönstrukturer

Grönytor i planområdet

Tillgången till kvalitativa grönytor varierar kraftigt i planområdet för FÖP H+. I sociotopkarteringen har cirka 20 stycken friytor på mer än 0,3 hektar per område kartlagts med en total yta på drygt 30 hektar. Alla områdena finns söder om Sydhamngatan, förutom Rönnowskaskolans gård. Det innebär att närheten till sammanhängande och kvalitativa grönområden är betydligt bättre i den södra och östra delen av planområdet samt att H+ området lider brist på grönytor i dagsläget.

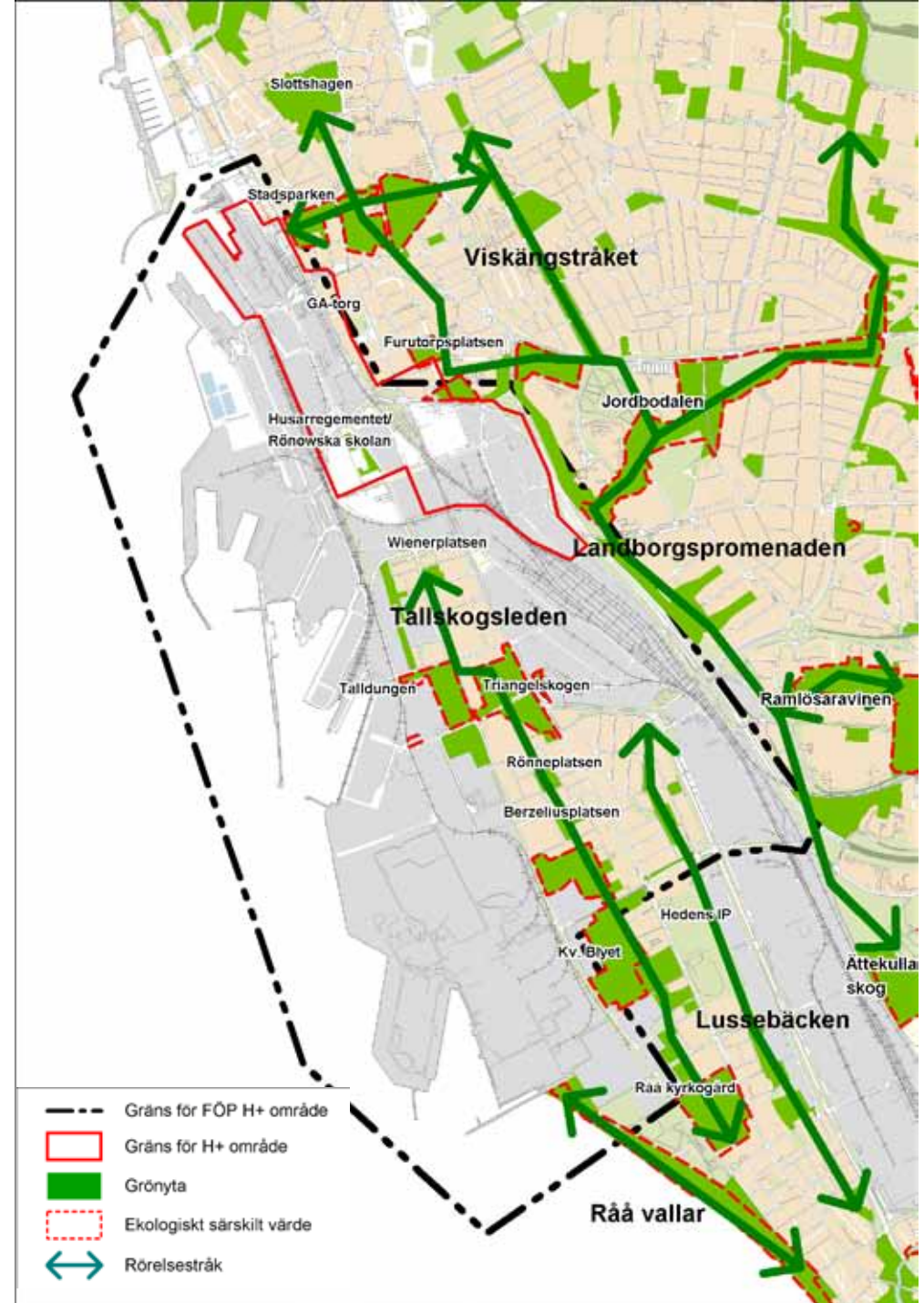
Kartan intill redovisar även grönområden utanför planområdet. Dessa är av stor betydelse för boende och arbetande inom H+ området. I norr är grönområdena mer stadsmässiga medan de i söder och öster är mer naturlika och erbjuder spontanidrott, lek, naturlek, motion och skogskänsla. De av förskolor mest frekventerade grönområdena är Triangelsskogen och Talldungen samt Råå vallar. Ättekulla skog, Ramlösaravinen och Jordbodalen är populära utflyktsmål utanför planområdet.

I eller i anslutning till planområdet finns flera etablerade vandringsleder och grönstråk, framförallt Landborgspromenaden/Skåneleden och Tallskogsleden. Det saknas i nuläget en koppling från Tallskogsleden norrut mot H+ området och även österut mot landborgen, Jordbodalen och Ramlösaravinen.

De större grönområdena fungerar som värdekärnor både för biologisk mångfald och människors rekreation. Här finns förutsättningar för flera arter att etablera sig eftersom omgivningens påverkan på området minskar. Med en större grönyta kan man erbjuda flera upplevelser eller särskilda upplevelser som är svåra att åstadkomma på små grönytor, till exempel ro och skogskänsla. Grönstråken är inte bara viktiga för rekreation utan också för växt- och djurliv som kan sprida sig längs gröna korridorer och därmed bidra till en större biologisk mångfald.

Sociotopkartering

Sociotopkartering är en kartläggning av grönstruktur utifrån upplevelsevärden - till exempel ro, grön oas, skogskänsla, motion eller tystnad. Syftet är att mäta kvaliteten på platsen - om den är uppskattad och därför värdefull för människor eller inte.

Befintliga grönytor större än 0,3 hektar. Även ytor som inte är planlagda som park/natur finns med.

Karaktärer av grönstruktur i närområdet

Söders sandmarker

Inom planområdet finns en mer sammanhängande grönstruktur i de södra delarna. Karaktären präglas av gamla flygsandfält och de skogsplanteringar av framförallt tall som skapades för att binda jorden. Sandiga marker ger speciella förutsättningar för de växt- och djurarter som förr var betydligt vanligare i landskapet. Här finns till exempel ljunghedsvegetation och sällsynta arter av sandbin. Den långa historien med båt- och järnvägstransporter har inneburit att många nya arter har etablerat sig i området, inte sällan längs järnvägsspåren.

Landborgen och ravinerna

Öster om planområdet finns landborgen med Jordbodalen och Ramlösaravinen - två naturliga dalgångar som är uppvuxna med framförallt ädellövträd. I Jordbodalen rinner Gåsebäcken med flera anlagda dammar. Jordbodalen präglas av skogskänsla och naturlig vattenkontakt. Delvis är området mer strukturerat och innehåller olika organiserade aktiviteter såsom kolonilotter, lekplatser och idrottsytor. Ramlösaravinen med Lussebäcken och Brunnsparken har två tydliga karaktärer - dels den västra, mer naturliga ravindelen med ek och bokskog och dels den östra Brunnsparken, med sin karakteristiska bebyggelse och parkanläggning. Naturreservatet Ättekulla skog strax söder om ravinerna består omväxlande av lövskog och öppna ängs- och betesmarker. Området avslutar landborgen i en sydvästsluttning.

De centrala parkerna

Grönstrukturen norr om planområdet är av mer stadsmässig karaktär där bland annat Stadsparken samt Nya och Gamla Kyrkogården är karaktäriserande. Dessa ytor är tydligt avgränsade och ingår i ett pärlband av mer urbana parker i anslutning till landborgen.

Stadsparken, Jordbodalen samt Tallskogsleden.

Sammanhängande grönstrukturer i och omkring planområdet. Större grönområden finns i närheten, men räcker i dagsläget inte fram till H+ området.

Tillgänglighet

Brist på grönska i norr

Tillgången på grönska för människor i ett område kan undersökas genom att kartlägga avståndet till grönområden. Studier visar att de grönområden som kan nå inom 200 meters avstånd används flitigare än de som ligger längre bort. Denna analys tar dock inte hänsyn till grönområdenas kvalitet eller funktion, utan bygger endast på att dess areal överstiger 0,3 hektar. Grönskans karaktär och användning påverkar naturligtvis ytterligare dess grad av användning.

Genom en avståndsanalys kan vi se att det är framförallt de södra, centrala delarna av planområdet som har tillgång till större grönområden inom 200 meters avstånd. H+ området har i princip ingen tillgång till grönområden mer än Rönnowskaskolans gård, vilken är en relativt liten areal grönska. Närheten till vatten finns främst längs med Öresund, men saknas längre österut då vatten inte förekommer i stadsbebyggelsen idag. Tillgängligheten till Öresund är dock starkt begränsad på grund av industriområden.

Barriärer

Tillgången till de större grönområdena utanför H+ området såsom Stadsparken, Landborgen, Jordbodalen, Ramlösaravinen, Ättekulla och Råå vallar, försvaras av barriärer i form av Malmöleden, järnväg och industriområden. En tydlig barriär mellan norr och söder inom området är Sydhamnsgatan med tillhörande godsspår och verksamhetsområde. Denna barriär är både fysisk och mental och avgränsar Planteringen från H+ området. Den största barriären i öst-västlig riktning inom området är färjornas uppmarschområde och hamnleden.

Utöver dessa transportmässiga barriärer tillkommer avgränsningar i form av inhägnade verksamhetsområden, framförallt i de södra delarna

av hamnen. En del av dessa kommer att bibehållas även under exploateringen av H+ området.

Barriärer gör det svårt att röra sig inom och mellan områden - att överbrygga dessa är därför en mycket viktig målsättning för grönskan inom planområdet. Eftersom H+ området idag inte innehåller någon större andel grönområden kommer det i ett inledande skede vara mycket viktigt att kunna röra sig till de befintliga grönområdena söder och öster om den nya stadsdelen, för att få invånarnas vardagliga behov av grönska tillgodosett. Under flera år framöver kommer också de befintliga och uppvuxna grönstrukturerna i staden vara ett viktigt komplement till de mer nyanlagda grön- och vattenstrukturerna i H+ området.

Befintliga grönytor. De gula områdena visar en närhetszon med 200 meter till grönyta. I grönytor inräknas kyrkogårdar men inte koloniområden och idrottsplatser med hänsyn till tillgängligheten.

Svag vattenkontakt i söder

Idag är det svårt att nå vattnet från de södra delarna av H+ området och existerande bostadsområden i Planteringen och Miatorp. För att få en känsla för områdets havsnära läge är det intressant att blicka tillbaka. Fram till dess att Sydhamnen byggdes i början av 1960- talet fanns det från Västra Sandgatan till Rusthållsgatan en lång sandstrand. Området kallades Råå ljung och hade vidsträckt sanddyner med strandråg och planterad tallskog som skydd för vind och sandflykt. Från Ramlösa brunnsplan gick Sveriges första hästspårväg till badet, som senare ersattes med spårväg på 1920- talet fram till 1950- talet. Det fanns också en sandstrand mellan Kopparverket 'Kemira idag' och Knähaken.

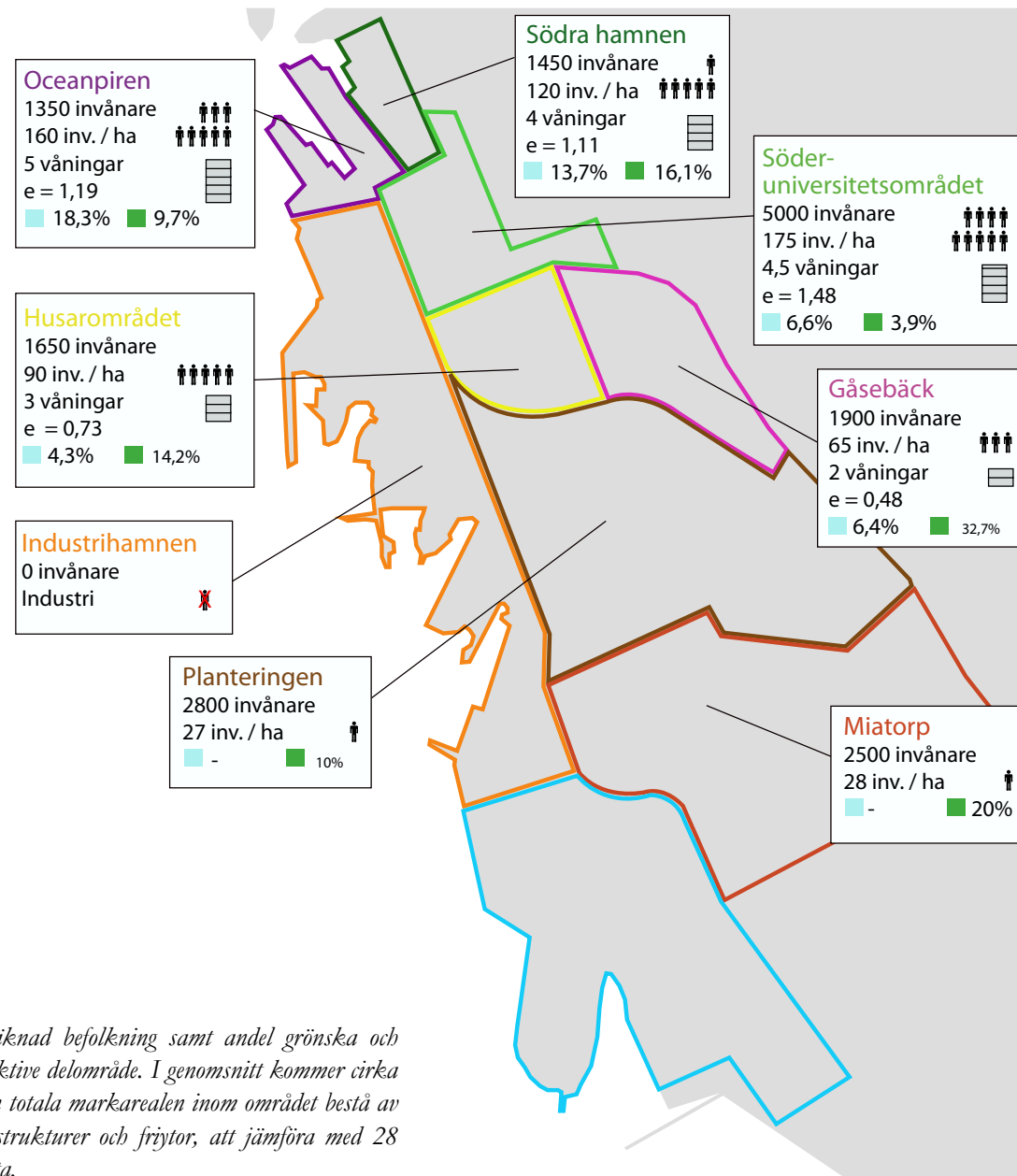

Bilden är från 1950- talets början och visar 'Ramlösabadet' vid Strandbadsvägens slut.

Den planerade andelen grönska och rekreationsytor i H+ området beräknas bli cirka 25 procent av den totala landarealen. Detta innebär att invånarna i H+ området kommer att få tillgång till cirka 25 m² rekreationsyta per person. Inom Helsingborgs tätort är genomsnittligt tillgänglig areal rekreationsyta per person idag cirka 43 m². Denna mängd tar dock inte hänsyn till avståndet till grönytorna och eventuella barriärer. För att invånarna i H+ området ska få tillgång till större mängd grönska måste de kunna utnyttja intilliggande grönområden i Helsingborg, såsom Jordbodalen, Stadsparken och Landborgen. Länkarna mellan de nya och befintliga grönområdena i och utanför H+ området blir mycket viktiga för rörelsefriheten. Detta innebär i förlängningen att både rekreationsytorna inom H+ området samt de intilliggande rekreationsytorna i närområdet kommer att bli hårt belastade jämfört med dagens användning.

Befolkning

De senaste 15 åren har befolkningen i Helsingborgs tätort i genomsnitt ökat med cirka 4000 invånare på 5 år - en ökning som rimligtvis kommer att fortsätta i samma takt framöver. Den fortsatta befolkningsökningen är en orsak till utbyggnaden av H+ området. Med en beräknad fortsatt folkökning på 4000 personer på 5 år, kommer tätorten Helsingborgs folkmängd att öka från dagens befolkningsmängd 93 000 invånare till 113 000 invånare år 2035. En fortsatt befolkningsökning innebär att fler grönytor behöver tillskapas inom Helsingborgs tätort innan år 2035, och länkarna mellan befintliga och nya grönytor måste stärkas för att kunna fungera sammanhängande för flera delar av staden. Särskilt grönytorna i den södra delen av planområdet behöver kvalitetssäkras och stärkas.

Bilden visar beräknad befolkning samt andel grönska och vatten inom respektive delområde. I genomsnitt kommer cirka 25 procent av den totala markarealen inom området bestå av gröna- och blå strukturer och friytor, att jämföra med 28 procent bebyggd yta.

Blågrön strategi

1. Överbrygga barriärer

Det är en stor utmaning och viktig strategi att överbrygga barriärerna både inom planområdet och mellan H+ området och angränsande stadsdelar. Eftersom området inte innehåller någon större andel parker eller grönområden kommer det att vara mycket viktigt att kunna röra sig mellan de befintliga, angränsande grönområdena och den nya stadsdelen för att få invånarnas vardagliga behov av grönska tillgodosett. Idealet är att den överbryggande strukturen i sig blir en attraktion, som lockar till vistelse och inte bara fungerar som passage. Variation bör eftersträvas även i de barriäröverbryggande strukturerna som bör utformas så att de utgör ett så litet fysiskt och mentalt hinder som möjligt.

Två parallella nord-sydliga grönstråk är grundstommen i grönstrukturen. Det östra stråket sträcker sig mellan Miatorp och Råå där den delvis kulverterade Lussebäcken rinner idag. För att förstärka stråket är det angeläget att skapa kopplingar mellan Ättekulla skog och Ramlösaravinen samt att öppna kulverterade sträckor av Lussebäcken. Det västra stråket sträcker sig från Södra hamnen utmed det planerade blågröna stråket via Planteringen till Råå vallar. Här skapas ett attraktivt stråk som förbinder de havsnära stråken från Råå i söder till Strandpromenaden i norr.

2. Stärka existerande grönområden

Genom att ta till vara på och utveckla de befintliga södra grönområdena i planområdet kan deras karaktärer höjas med ytterligare sociala och ekologiska kvaliteter. De kan genom sin storlek även försörja andra stadsdelar med viktiga värden och funktioner.

Skogsdungarna och parkerna är viktiga resurser i framtidens södra Helsingborg där betydligt fler bor och arbetar. Den uppvuxna skogen ger skydd för vinden och avskärmar visuellt från industriområden och hamnverksamhet i väster. Med inslag av öppna ytor och gläntor skapas solbelysta områden i omslutande miljö. Här finns redan flera rekreativa kvaliteter som kan utvecklas ytterligare. Möjlighet till naturlek, promenad och grillning uppskattas inte minst av de intilliggande förskolorna. Genom riktade åtgärder i dessa grönområden kan natur- och rekreationsvärdena höjas ytterligare. Önskvärda förbättringsåtgärder är bland annat att underlätta pedagogisk verksamhet samt skydd mot trafikbuller. De biologiska värdena är främst knutna till det äldre trädbeståndet samt de öppna, sandiga markerna med närhet till blomrika områden. Utvecklingen av dessa områden bör även inriktas för att gynna den biologiska mångfalden. Det kan ske genom att öka variationen av trädslag och ålder i skogsdungarna och öppna upp gläntor med sandiga partier samt öka blomresursen i området.

3. Tillskapa nya värden - det blågröna stråket!

En av de avgörande strukturerna i planområdet utgår från ett blågrönt stråk, som sträcker sig genom hela området samt länkar till intilliggande grönstrukturer. Det blågröna stråket byggs upp av grönska och vatten, och ansluter Öresund i norr med Gåsebäckens naturliga dalgång i söder. Syftet med det blågröna stråket är att H+ området ska ha tillgång till en genomgående rekreativ struktur som är lättillgänglig för boende och verksamma i området. Stråket utgörs av en mängd skiftande stadsrum, funktioner och mötesplatser för att skapa variation och blandade upplevelser både lokalt och regionalt. Det ska också samspela med närliggande verksamheter i bebyggelsen.

Två parallella nord-sydliga grönstråk är grundstommen i grönstrukturen. Det blågröna stråket är en förutsättning för att tillgodose behovet av grönstruktur i planområdet.

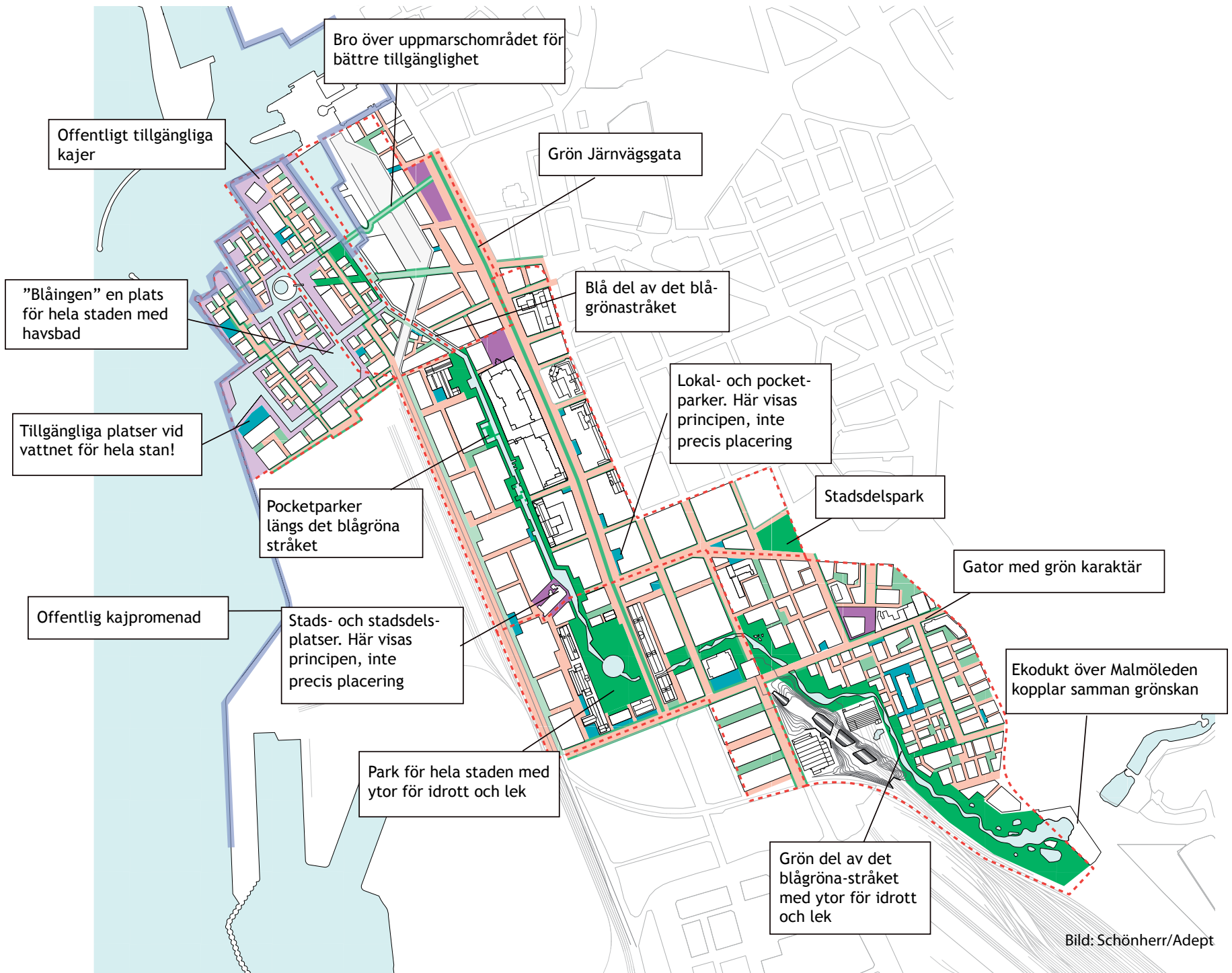

Bild: Schönherr/Adept